

6, zou
ordeel
is, alle
be-
ok met
veroop.
e voor
gingen,
en
zingen,
zijn,
zoo
gaat
Godde-
test in
rouw
van een
a der
hij is
lent in
ik het
ragen,
op het
ijk den
voor
dat hij
n: Op
id erf,
anti-
Christi-
eerlijk
Godde-
ak niet
lijk en
liefde
geest
er zijn
rouw
in zijn
et zijn
kbaar,
s koa
leeren,
ferlijk
mede-
il dat
enstel-
n wel
de ge-
wicke-
onder
ge be-
st der
evens-
e vier-
huwing
en dat
ts- en
niet
dient,
rtaal
udent
e stu-
waar-
euen
ukrijk
Gods
heeft,
aller-
e dik-
ke-
besteld,
n een
hapte
nkrijk
Gods
een
niet
maar
ontink-
alle
rde-
tuurin
s, hoe
geloou-
men,
aken,
an de
ogen
chijnt
lusver
grief
onge-
prik-
tuiver
positie
anking
aestie
eren.
ook
ook
gaan
it in-
ge-
oord-
bleek
ge iets
s: vol-
egen-
rom
dezer
per-
oek
lijk
r de

studenten eerst richten op hun gewone bezigheden, d. i. op het Goddelijk beroep van den student, en mag eerst daarna op het buitengewone gericht worden, mits dan niet eenzijdig op de missie, doch veelzijdig op al deze buiten het gewone beroep vallende belangen, die op belangstelling en behartiging aanspraak maken.

Veel korter kan onze tweede bedenking zijn. Er zijn er nog wel andere, maar verder dan deze twee gaan we voorhaars niet.

Deze tweede bedenking nu raakt de Heilige Schrift.

Begrijpelijkerwijze hechten deze heeren aan het gebruik der Heilige Schrift hooge waarde. Ze willen dan ook de Heilige Schrift en voor zichzelf persoonlijk, en met anderen saam onderzoeken.

Ook hierbij nu rijst een vraag. Er is tweerlei lectuur der Heilige Schrift. De ééne, waarbij de lezer *lijdelijk*, en de andere, waarbij hij *handelend* is.

Lijdelijk leest men de Heilige Schrift, als het er om te doen is, om haar heiligen en wijzenden indruk te ondergaan. Dit is de mystieke lezing. Men vraagt dan niet of men alles begrijpt, maar leest voort en voort, om den tot ernst stemmenden, den zielverkwikkenden en wijzenden indruk te ontvangen, die een zoekend en biddend lezen der Heilige Schrift op den lezer heeft.

Het is dan ook uitnemend, dat deze heeren deze werking der Heilige Schrift erkennen, en haar zoeken.

Maar nu is er ook een *actief* lezen der Heilige Schrift, dat een heel ander iets is. Dan blijft de geest in ons niet lijdelijk, maar waakt op in ons, om in den zin de bedoeling, de betekenis, de meening der Heilige Schrift, niet alleen van het enkele vers, maar van heel de Heilige Schrift in te dringen.

Is nu het lijdelijke en mystieke lezen der Heilige Schrift voor alle personen en tijden één en hetzelfde, heel anders staat het met dit *actieve* lezen der Heilige Schrift.

Dit toch stelt aan een hoogere-burgerscholier hooger eischen dan aan een werkmans, aan een gymnasiast hooger eisch dan aan zijn collega op een hoogere-burgerschool, en zoo ook weer aan een student hooger eisch dan aan een gymnasiast.

Dat verschil spruit voort uit de meerdere middelen waarover hij beschikt, om de Heilige Schrift te leeren verstaan, en uit de hoogere eischen die zijn breeder horizon stelt om den zin der Heilige Schrift te leeren kennen. Denk, om slechts dit één te noemen, denk maar aan zijn kennis van de Griekse, niet zelden ook van de Hebreeuwse taal.

Waar nu de heeren ook spreken van saam de Heilige Schrift te lezen, in onderscheiding van hun persoonlijke lectuur, kunnen we het ons moeijlijk anders voorstellen, dan dat het doel hiervan moet zijn, tot zulk een rijker en helderder verstaan van de Heilige Schrift te geraken, als dit door het karakter van hun universitaire ontwikkeling geëischt wordt.

En is dit zoo, dan zal daarmee ook over dat gewichtig punt dieper zijn door te denken en meer ter leiding te zeggen zijn, dan we dusver in het zoo warme betoefvonden.

Niettegenstaande deze twee bedenkingen willen we nochtans niet eindigen zonder er nogmaals onze hartelijke blijdschap over uit te spreken, dat het ijs gebroken is, en dat er weer, niet zonder eenige kracht, en vooral niet zonder warmte, een pleidooi voor den Naam des Heeren uit de Studentenwereld is uitgegaan.

Vaccine.

Telkens hoort men van liberale zijde, dat de gemoedsbezwaren tegen de vaccine ingesluiserd zijn.

Het kan daarom zijn nut hebben, niet de praktijk des levens weer eens een stem te laten opgaan, waaruit het heel anders blijkt. Ziehier het schrijven van een man, die onder den vaccinedwang waarlijk lijdt.

Neem mij niet kwalijk, dat ik de vrijheid neem U.W.E.D.Z.G., als leider der A. R. partij en tevens als handgever der Ger. Bel., waartoe of waarbij ik sedert 1836 behoort, om raad te vragen in het volgende:

Ik ben vader van een 14-jarigen zoon, die tot op heden niet is gevaccineerd en misdien van alle onderwijs verstoken is, behalve dat hij daags een uur huisonderwijs krijgt, waardoor hij zoover is, dat hij behoortlijk leest en schrijft.

Van jaar tot jaar zie ik uit naar het afschaffen der vaccinedwang, doch alles blijft hetzelfde. En hoewel ik nu gaarne mijn zoon iets meer zou laten leeren, is dit mij om financiële oorzaken niet mogelijk, daar mij het weinige onderwijs dat hij ontvangt, reeds p. m. f. 75 per jaar kost, waar anderen voor f. 4 's jaars volkomen L. O. kunnen genieten. Ook kan ik mij niet begrijpen dat van Ger. zijde niet meer wordt aangedrongen op afschaffing van dien dwang. Ja, ik kan niet verstaan hoe Gereformeerde menschen daar zoo ligt over heen kunnen stappen, want m. i. is dit niets minder dan een Godsverloochening (Zondag 10).

Arbeidersvraagstukken, daar wordt veel aan gedaan (meest om de socialisten te bevredigen), hoewel die nooden niet zoo groot zijn — ten minste hier niet, want men weet van brood-dronkheid niet wat men zal uitvoeren — maar gemoedsbezwaren die deze en gene stille in den lande heeft, daarop wordt niet gelet.

K zal hierover maar niet verder uitweiden, mijn schrijven zou te lang worden.

zwaar, dat ook deze vader tegen de vaccine heeft, niet.

Voorzorgsmaatregelen achten wij geoorloofd, ten deele zelfs geboden.

Het systeem der inenting is verwant aan de homoeopathische methode, waarin onze beduikens veel schoons ligt.

En de quaestie, of de vaccine doel treft dan wel medisch te veroordeelen is, komt ons voor, een nog niet opgelost vraagstuk te zijn.

Doch dit alles doet er niet toe. Hier is een vader, die toont zulk godsdiensdienst bezwaar wel te hebben. Dat het bij hem geen woorden zijn, maar meenens is, blijkt uit het offer van f. 75 's jaars, dat hij, uit zijn kleine middelen, voor zijn kind en voor zijn overtuiging bracht.

De man lijdt er onder, dat hij zijn kind verachten ziet.

Nu zijn er tal van scholen, waarop noch het bestuur noch de ouders der kinderen eenig bezwaar zouden hebben, om dit ongevaccineerde kind toe te laten.

En toch de wet dwingt hem zijn kind onopgevoed te laten.

Dit is het ergerlijke, dit het stuitende. En waar deze schrijver in zijn eenvoud nog waant, dat misschien de Kroon hem vrijstelling van dwang kon verleen, maakt de wet dit onmogelijk.

Hierin nu steekt beperking van *gevoelensvrijheid*.

Ge moogt wel anders denken dan die vader, en dat doen ook wij, maar ge hebt niet het recht om te zeggen: Die vader moet denken gelijk ik denk, en anders zullen wij hem dwingen.

Immers dat zeggen juist raadt de conscientievrijheid aan.

Blank en Kleurling.

Van onzen gewaardeerden vriend en broeder Ds. P. Jansz te Pati ontvingen we een belangrijk schrijven over de vraag, hoe te werk te gaan, waar blanke Christenen en Christenen uit de kleurlingen saam vergaderen in één bedehuis.

Hij is een teeder Christen, een man met een warm hart voor den inlandischen broeder, en een missionair prediker van rijpe ervaring; daarbij een man van dege studie en wetenschap.

Het is daarom dat we aan zijn oordeel in zulk een materie waarde hechten, en het ook aan onze lezers wenschen mede te deelen.

Het luidt als volgt:

Pati, 6 Sept. 1897.

Hooggeacht Heer en Broeder in ons Heiloud!

Weder neem ik de vrijheid een belangrijke zaak onder uwe aandacht te brengen. Het is een zaak waarover u zelf onlangs met belangstelling schreef, n.l. de moeijelijkheid waarin de Boeren in Transvaal zich bevinden ten opzichte van de gemeentelijke Godsdiensvoering met de Kaffers die tot het Christendom gebracht zijn.

Wellicht kan een beschouwing van wat hier, in gelijke, of bijna gelijke omstandigheden geschiedt, van nut zijn om in die moeijelijkheid tegemoet te komen.

Immers ook hier hebben we bij de prediking meermalen een gemengd gehoor van Inlanders en Europeanen.

Wel is er groot verschil in aard van de Inlanders hier met de Kaffers ginds.

Niet dat zij het aan 't rechte eind hebben, die de Javanen beschrijven als een gedwee en lijdszaam volk. Wie hen recht leert kennen, ziet er wel andere elementen onder werken en woelen dan zachtzaamheid en onderdanigheid, al zijn deze in de oppervlakte niet te misskennen.

Over 't algemeen is de Javanen bescheiden en houdt hij zich tegenover ons gaarne in de laagte. Wanneer wij bijv. in hun woning ons naast hun op hun rustbank neder zetten, dan gaan zij eraf en zetten zich op den vloer. Ze moeten wel zeer vertrouwd met ons zijn om dan naast ons te durven blijven zitten. Zijn we bij hen te gast, dan richten ze voor ons aan op een tafeltje, al naar voorhanden is, en zij eten met elkander op hun rustbank. Ook zullen ze dan hun maaltijd niet aanvangen eer ze ons om verlof daartoe hebben gevraagd. Dit alles is gezegd van de geringe Javanen. Ook de Christenen onder hen hoe broederlijk (altoos op die wijze van Ouder broeder) we met hen omgaan, laten van deze en dergelijke gewoonten niet af.

Andersgeinden ontbreken echter ook niet, en er is soms veel beleid nodig om te zorgen dat hun invloed geen overhand verkrijgt.

Indien er dan ook eens sprake ware van gelijkstelling van de Inlandsche Christenen met Europeanen, zou ik daar ernstig en krachtig tegen protesteren. In het Reglement op het beleid der regering is een artikel dat die gelijkstelling nitsprekt; maar gelukkig wordt dat als niet bestaande beschouwd. Toch zou het wel eens een nadeeligen invloed kunnen hebben indien de minder welgeinden van dat bestaan nadere kennis kregen.

Hoe nu is de zaak omtrent de bijeenkomsten hier ingericht? Voor de Europeanen en voor de Inlanders zijn afzonderlijke bedehuisen. Vanzelf verschijnen dezen gewoonlijk niet in de bedehuisen der eerstgenoemden, omdat ze onzacht niet, of niet genoegzaam verstaan. Wel komen Europeanen in de bijeenkomsten der Inlanders. Nu heerscht, ook daarbuiten, bijv. bij bezoek van Inlanders in onze woningen, het gebruik ieder zoo te ontvangen als de eigen gewoonte van zijn landaard is. De geringe Javanen is niet gewoon op een stoel te zitten maar zit op een Inlandschen rustbank (amben, balabale) of op een matje. Welnu, zoo ontvangen we hen ook in onze woning. Evenzoo handelt hij jegens ons: wetende dat wij gewoon zijn een stoel te gebruiken, zoo biedt hij dien ons ook aan als wij hem bezoeken. Plaatsen wij hem ten onzent op een stoel, hij zou zich niet op zijn gemak gevoelen wegens de ongewoonte. Zoo is het voor hem geen vernedering, maar een aangenaamheid, wanneer hij bij ons op een matje zit.

Wie nu van de sendelingen zich *geheel* naar de Inl. gewoonten schikt, heeft ook in de Godsdiensdienstige bijeenkomst een mat gespreid waarop de Inl. Christenen op hun gemak zitten (N. B. niet *hurken*, zoals men dikwijls leest in sommige berichten: dat zou ook, voor Inlanders zeer onpassende, en tevens zeer vernedering zijnde) Komt er nu een European, wie nu ook een wijze van zitten niet alleen ongewoon is, maar ook zeer ongemakkelijk zou wezen, dan is er een stoel

voor hem gereed, geheel naar zijn gewoonte en gebruik. Werd van hem geëischt mede op de mat te zitten, dat zou, behalve noodeloos ongemak, tevens een vernedering zijn, terwijl de Inlander in zijn eigen gewoonte blijft en niet onverstond in de hoogte geheven wordt. Waar men voor de Inlanders het zitten op banken heeft ingevoerd, gaat het evenzoo. Wij een Europeanen bij hun op de banken gaan zitten, het staat hem vrij verlangt hij een stoel, die wordt hem verstrekt, er staan gereed.

Op die wijze is er nooit enige onangenaamheid of versterking der orde. Nog eens: er is groot verschil tusschen Kaffers en Javanen. Toch leidt ik dat uit het bovenstaande wel iets af, te denken is dat ook ginds van dienst kan zijn ten goede. Misschien vindt u goed dit schrijven zooals het is, naar Transvaal te zenden. Wil U er uit nemen wat U geschikt voorkomt, en daarheen zenden, het is mij ook goed. Moge het werk daar rijk gezegd zijn, en weldra het geheele Kaffer volk als geheiligde nederige Christenen den broeders tot vreugd en den Heere toe eere zijn!

Met hartelijke groeten en heilbiede in den Middelaar, hoogachtend, Uw dr. dr. en broeder P. JANSZ.

Uitgemaakt achten we de quaestie hiermede niet, en liefst zouden we beginnen, met soortgelijke mededeelingen uit alle landen te ontvangen, waar blanken en kleurlingen saam in het heilige verkeerden, tevens met duidelijke opgave van het bereikte effect.

Eerst daardoor zou men de noodige gegevens bijeen krijgen, die tot juist en volledig oordeel in staat stelden.

Ook hier schuilt de quaestie van de juiste verhouding tusschen natuur en genade.

De levensansatie en de graad van maatschappelijke ontwikkeling komt uit de natuur, de aanbidding van het heilige is uit de genade.

En daarom vermoeden we, dat men zal moeten beginnen, met in den uitwendigen vorm het verschil eerst toe te laten, maar dat het doel er toch op moet gericht blijven, om ten slotte ook in dien vorm één te worden.

Vooraf bij de Kaffers komt daar dan nog het neusbehaar bij. Doch ook dit moet ten slotte wegvallen, als de Kaffer ook in zindelijkheid, voeding en kleding aan ons meer gelijk zal zijn geworden.

Corrigendum.

De heer Bensdorp heeft in de *Kath. Stemmen* een overzicht gegeven van wat voor enkele maanden door ons, in onze artikelen over de gemeene gratie, over de onbevekte ontvangenis van Maria werd gezegd.

In het gemeen gaan we hierop niet in, evenmin als we dit deden op mijn andere critiek door hem op ons schrijven over Roomsche leerstellingen uitgegeefend.

Al gevea we toch toe, dat een weerop-leven van de controvers tusschen de Gereformeerde en Roomsche theologen juist denken laat, stellig is de tijd daarvoor thans nog niet gekomen. De strijd naar buiten is nog te fel en te hard, om reeds aan zulk een weer opnemen van den historischen strijd te kunnen denken.

De controvers tusschen Roomschen en Gereformeerden is bovendien volledig uitge-werkt in het verleden, en kan dus niet wel opnieuw aan de orde komen, eer de controvers met de nieuwe afwijkingen van deze eeuw is uitgestreden.

Wel gevoelen we, dat deze wapenstilstand aanleiding geeft, om over en weer voorstel-lingen van elkaars belijdenis en stroven te geven, waarin de gelaakte partij zich zelve niet altoos terugvindt. Maar dit kan niet anders. Het subjectieve blijft hier zijn rol spelen, en zomin het ooit aan een Roomsche theologen gelukken zal, om ons zoo ten voeten toe uit te teekenen, dat wij de juiste gelijkijzen van het portret zouden erkennen, zoo verstaan we ook volkomen, dat een Roomsche theologe onze uiteenzetting lezende, daartegen gedurig bedenking voelt oprispen.

Wij onzerzijds maken dan ook geen aanspraak op objectieve gelijkijzen van onze teekening, en het valt ons dan ook niet tegen, zoo er aanmerkingen vallen.

Met name komt het dan ook niet in ons op, om over het dogma der onbevekte ontvangenis van Maria als zoodanig een redetwist aan te binden. Zelfs een dispuut daarover zou eerst mogelijk worden, als vooraf formeel tusschen ons kon worden vastgesteld, uit welke bronnen de waarheid of onwaarheid van dat dogma is op te maken.

Ditmaal echter komt in een critiek van den heer Bensdorp iets voor, waarvan wij ons gehouden achten hem acte te verleen.

Door ons was uitgegaan van de onderstelling, dat de draag die in de Roomsche kerk tot de aanvaarding van dit dogma geleid heeft, zijn oorsprong mede vond in het streven, om, door het vaststellen van het zondeloze van Jezus' moeder, de zondeloosheid van den Middelaar, tot in zijn ontvangenis en geboorte, te vaster te maken.

Dit nu ontdekt de heer Bensdorp, en houdt staande, dat geen andere draag dreef, dan om, uitgaande van de op zichzelf vaststaande heilige ontvangenis en geboorte van den Heiland, in zijn moeder een gestalte te vinden, die in betamelijheid en waardigheid met zoo hoog een moederschap overkwam.

Nu blijve het in het midden gelaten, of er niet ook hier psychologische drijfveeren gewerkt hebben, die in het belatede woord niet tot uitdrukking kwamen. Daarover veroorloven we ons ons eigen gevoelen te hebben.

Maar in zooverre in het beleden woord en in het geformuleerde dogma als zoodanig van geen oorsakeijk verband met de heilige ontvangenis van den Christus sprake

is, en de heer Bensdorp het noodig en oorbaar achtte hierop de aandacht te vestigen, komt het ons noodig voor, dit ook ter kennis van onze lezers te brengen.

Aan de waarheid of onwaarheid van dat beweerde dogma doet dit natuurlijk niets af noch toe, maar we weten te goed, hoe hard het ons soms viel *misrepresententien* van het Calvinisme bij Roomsche theologen te vinden, dan dat wij onzerzijds op zoo concreet punt niet gaarne van de tegen-spraak van een zoo kundig scribent als de heer Bensdorp en zelf kennis nemen, en aan onze lezers kennis geven zouden.

Uit de Pers.

Aan het laatst overgenomen stuk over de *Christelijke vrijheid* in de *middeleeuwse* dagen, voegt Dr. H. H. Kuyper in de *Frische Kerk-bode* der vorige week, een tweede stuk toe, teneinde misvatting en misbruik te voorkomen. Hij schrijft namelijk:

Voorziet wordt deze vrijheid beperkt doordat bij de vraag wat middelmattig is, volstrekt niet alleen moet onderzocht worden, of zoodanige zaak in de Heilige Schrift niet name verboden wordt, maar ook of de Schrift algemeene regelen geeft, uit wier toepassing volgt, dat zoodanige zaak ons niet is geoorloofd. Wie aan de letter der Heilige Schrift hangen blijft, valt onder het oordeel van den Apostel, dat de strijd doodt en alleen de Geest levend maakt.

De lezer over deze vraag, is vooral gestreken met de Jesuiten, wier zedeleer voor de praktijk der godzaligheid alverderderlijkt is. De Roomsche Kerk houdt aan de eene zijde vast aan een zeer hoog ideaal van zedelijke volkomenheid en eischt van hare monniken vrijwillige armoede, volkomen ontegenwoordig van wat het vleesch streelt, een ver-zaken van de wereld en haar begeerlijheid. Maar tegelijk ten einde de groote massa niet van zich te vervreemden, stelt zij veel lagere eischen voor de leeken en laat hun toe om volop van de wereld te genieten, mits zij daarnaast maar hun godsdiens-plichten blijven waarnemen. En vooral de Jesuiten hebben zich berucht gemaakt door hun casuïstiek, waarin zij, op grond dat Gods Woord dit niet uit-drukkelijk verbood, allerlei wereldsche praktijken als den noodleugen, het duel, het dansen, het comedi-bezoek, het deelnemen aan loterij enz. goed-keurden. Al deze dingen waren volgens hun 'middelmattig' en daarom, mits met een goed doel aangewend, geoorloofd. Immers het misbruik, dat de wereld van deze dingen maakte, hief het gebruik niet op, mits dit gebruik met matigheid geschiedde.

Tegenover deze lakse zedeleer, die op vernietiging van het Christelijk leven uitloopt, hebben onze Gereformeerde Vaders geprotesterd, voersterst door met nadruk het beginsel te handhaven, dat niet alleen wat de letter der Schrift verboden zonde was, maar ook alles wat logisch uit de letter volgde. Zelfmoord en tweevoudig waren eveneens door het gebod: 'gij zult niet doden', geoordeeld als inoort met voorbedachten rade. De noodleugen of beledigingsleugens vielen eveneens onder het gebod: 'Gij zult geen valsche getuigenis geven, als het liegen zonder noodzaak. En waar de Heilige Schrift overal leert dat van het lot alleen een heilig gebruik moet worden gemaakt, omdat het beleid daarvan bij den Heere is, daar veroordeelden onze Vaders eenparig alle loterij om geld niet alleen, maar ook alle lotspelen, als kaartspelen, ponsbord, lottospelen, omdat daarin een zijdelingsche aanblijding ligt van de Fortuin. Alleen zulke spelen, waarbij het lot niet te pas kwam, en waar alles afhing van vernuft of kracht, achtten zij geoorloofd, zooals vader Brakel met name opnoemt: schaken, dammen, kaatsen, schermen. Wanneer dan ook in onze dagen het Christenvolk tegen kaartspel is als een zedig vermaak, dan heeft het hierin vol-komen gelijk. Kaartspel is zonde tegen het te gebod. Maar wanneer men met kaartspel in vele Gereformeerde kringen ook schaken, dammen, kegelen, enz. als rondig vermaak, dan is hiervoor in de Heilige Schrift geen den minsten grond te vinden en weespreek men alle Gereformeerde practische schrijvers, die juist zulke spelen tot recreatie aanbevelen, mits het spel spel alleen, en niet door hartstocht ontardaard.

En in de tweede plaats handhaafden zij tegen-over deze lakse zedeleer der Jesuiten het woord des Apostels: 'Haat ook den rok, die van het vleesch besmet is.' Op dien grond veroordeelden zij niet alleen wat door de Heilige Schrift bij wetlige gevolgtrekking verboden was als zonde, maar ook al zulke vermakelen en uitspanningen, die een geheel wereldsch karakter droegen, als dansen, comedie-spelen, het bezoeken van concerten, het loopen in kroegen en herbergen. Al deze vermakelen, ook al waren ze op zich zelf misschien middelmattig, waren door het gebruik zoo door en door wereldsch ge-worden, dat een Christen er geen deel aan kon nemen zonder schade voor zijn ziel. De regel, dat het misbruik het gebruik niet ophief, gaat hier dus niet op, zoo redeneerden onze practisins, omdat deze dingen door het misbruik zoo besmet zijn, dat een goed gebruik er van in onze dagen niet meer mogelijk is.

Bij de toepassing van dezen regel, zij men echter hoogst voorzichtig. Niet alles wat de wereld mis-bruikt, is daarom den Christen ongoorloofd. Niets wordt meer misbruikt dan de drukmunt, waartoe door ongelovige en onzedelijke literatuur bij duizend-tallen wordt verspreid. Maar wie nu daarom be-weren, dat het een Christen niet vrijstaat van diezelfde misbruikt drukmunt een goed gebruik te maken ter eere Gods? En zoo is ook niet ieder wereldsch af te keuren, mits het mogelijk is het wereldsch karakter er uit te verwijderen en het zonder gevaar voor zijn zaligheid te gebruiken. Muziek is een bij uitstek 'wereldsch' genot en wie bij ervaring weet, welk een verderfelend invloed de wereldsche muziek op de herten uitoefent, zal waarlijk de waarschuwing niet overbodig achten, dat Christen-ouderen hun kinderen toch niet alles laten spelen, zelf niet tot 'oefening' wat wereldsche muziekmeesters hun voorzetten. Maar hoe nauw-keurig ook tegen wereldsche muziek moet gewaakt worden, de muziek zelf is een gave Gods en wie thans een ozel heeft en daarop Christelijke muziek speelt, behoort niet te vrezen, dat hij daardoor der wereld gelijkvormig is geworden.

Neen, het Christelijk protest gaat alleen tegen den rok, die door het vleesch besmet is. Want ook al is deze rok op zichzelf een middelmattige zaak, de besmetting der wereld, die er aan kleef, kan zelf de meest onschuldige zaak tot een verleiding der zielen en tot een zonde voor God maken.

Dat metredaard deze onderscheiding berust op het Woord Gods en daarom de conscientie bindt, moge een bekend voorbeeld uit Paulus' dagen ons duidelijk maken, n.l. den strijd over het eten van vleesch uit een afgodstempel afkomstig.

De afgodtempels waren destijds de abbatieën of slachthuisen, waaruit hoofdzakelijk 'vleesch kwam voor dagelijks gebruik. De toever van offer-beesten was zoo groot, dat de priesters en offeraars al het vleesch niet konden opzien en het daarom, na in den tempel geofferd te zijn, ten voordele van de priesters verkocht werd in de 'vleeschhuizen'. Velen nu meenden in Paulus' dagen, dat een Christen dit vleesch niet mocht eten, omdat het door de aanraking met de afgoderij besoodeld was. En de Apostel, al wil hij denken niet dwingen om tegen hun conscientie te handelen, spreekt toch duidelijk genoeg uit, dat zij dwalen ter goeder trouw. «Et al wat in het vleeschhuus verkocht wordt, niets onderzegend om der conscientie wil, want de aarde is des Heeren en de volheid der-zelve.» (1 Cor. 10: 25, 26). Noch in de spijs, noch in den drank, ook al zijn zij uit een afgod-tempel afkomstig, zit dus eenige zonde, wanneer

men beide gebruiken kan op Christelijke manier. Geheel anders komt daartegen de zaak te staan, wanneer sommigen misbruik makende van deze Christelijke vrijheid en ook aan den afgodstempel zelf toevingen en daar deelnemen aan een offer-maaltijd, bewerende, dat in die spijs en drank immers geen zonde zat. Deel te nemen aan den offer-maaltijd was een eeren van den afgod; mits een maaltijd geveerd met heidense gebruiken, die een Christen niet mocht aanzien; dan was de spijs en drank 'door het vleesch besmet' en dezelfde Apostel, die eerst verdedigd heeft, dat alle spijs en drank goed is, roept nu derulken toe: «Gij kent den drinkbeker des Heeren niet drinken, en den drinkbeker der duivelen. Gij kunt niet deelachtig zijn aan de tafel des Heeren en aan de tafel der duivelen. Of terven wij den Heere? Zijn wij sterker dan Hij?» (1 Cor. 10: 21, 22).

In evenzoo nu is het met datgene wat men 'wereldsche vermakelen' noemt, als dansen, comedie-spelen, concertbezoek, enz., waarin onze Gereformeerde Kerk steeds een zedig vermaak heeft gezien, maar omdat deze dingen op zich zelf zondig zijn, maar omdat ze zoo door en door besmet zijn door de wereld, dat een Christen, die nauw leeft voor zijn God, er geen deel aan kan nemen.

Ze zijn geen zonden op zich zelf. De Heilige Schrift spreekt meer dan eens van het 'dansen' ook van de heilige mannen Gods, zonder er een woord van afkeuring aan toe te voegen. David danste voor de ark. Maar dit dansen of huppelen of van vreugde oprispingen is geheel iets anders dan wat de wereld van dat dansen gemaakt heeft. De tegenwoordige dansen zijn een kunstmatige be-weging; zij geschieden tusschen mannen en vrouwen; hun geheele aard doelt om begeerlijkheden op te wekken, die inpaas tegen het VIIIe gebod. Men kan geen vreemde vrouw zóo dansende met zich voortbewegen, zonder dat de zinnelijke lusten geprikkeld worden. Vandaar dat al zulk dansen be-smet is. Dat wereldsche dansen heeft een Johannes den Doooper het hoofd gebroken. Hierdoor tot een moordenaar gemaakt. En wanneer enkele Gereformeerde mannen van naam, o. a. Marx van St. Aldegonde in het dansen van meer deftige dan-sen, gelijk aan het hof van Prins Willem plaats van-den, geen zonde zagen, ja er gaarne aan deelna-men, dan staan wij in deze zaak liever aan de zijde van een Caspar van der Heyde en Tafijn, die den moed hadden ook in Marx' het dansen af te keu-ren. En wie bedenkt, dat het dansen toen evenals in onze dagen meest plaats vond in herbergen of danshuizen, die de voorportalen zijn van het bor-deel, zal waarlijk niet oordeelen, dat onze vaders verkeerd hebben gezien, toen zij op hunne Synodes het dansen uitdrukkelijk verbooden. Het dansen, op zich zelf een onschuldige zaak, is door de besmet-tig der wereld voor ons ongoorloofd geworden.

En evenzoo is het met de comedie, het concert-bezoek en het paardenspel. Op zich zelf steekt er geen zonde in het kunstig rijden met paarden, het luisteren naar muziek, en in het eikel opvoering van een aanschouwelijke voorstelling zonde. Calvinus liet te Genève zijn studenten toe comediestukken te spelen, Melancthon deed hetzelfde te Wittenberg, en zelfs Voetius, de strenge puritein, die ijvert tegen al de 'ajdelheden der wereld' met een ijver, die hem soms het spoor doet te buiten gaan, wan-neer hij zelfs het drinken op Iemand's gezondheid heidensch noemt en het dragen van een pruik uit den duivel acht, geeft toch toe, dat er tooneelstuk-ken te denken zijn, waarbij een Christen zich niet behoefde te ergeren. Maar wat baat ons dit, waar ook deze 'vermakelen' door de wereld zoo besmet zijn, dat alleen verdelingen er vrede mee kunnen brengen. Of is het niet waar, dat bij de paardens-pellen toeren worden verricht, die levensgevaarlijk zijn, en het juist zulke levensgevaarlijke toeren zijn, nevens de zeer luchtig geleide berijders, die het meest het volk trekken? Is het niet waar, dat onze schouwburgen leercolen zijn geworden van ontucht, en het tooneel, nog daargelaten dat het de karakters der schouwspelers vervalscht, in plaats van het volk te veredelen, al dieper ons volk sin-ken doet? Is het niet waar, dat op de concerten, waar avond aan avond al wat rijk en aanzienlijk is, verschijnt, de geesten op de meest onmerkbaare maar tegelijk zekere wijze vergiftigd worden door een muziek, die niet uit God, maar uit den vader der leugen is?

En hetzelfde bezwaar geldt tegen de kermissen en wereldsche vermakelijheden daaraan verbonden. Ook daar stemmen wij gaarne toe, dat op zichzelf in het poffertjes eten, het koopen uit de krammen, het zitten van kinderen in een malleolien geen 'zonde' is. Maar ook hier heeft de wereld zoo diep haar stempel afgedrukt op deze vermakelen, dat zij een beledig zijn geworden voor ons volk, en daarom door ieder ernstig Christen behooren ge-meed te worden. De kermis is een kermis der ijdelheid, waar de Satan met het blinkende lezaas elk jaar duizende zielen in ons land vangt en zede-lijk vernooit. Rokeloos wordt daar geld verkwist, dat een jaar lang wellicht aan vrouw en kinderen is onthouden. Dronkenschap is er schering en inslag. Menig meisje verloor op de kermis haar onschuld en eere als vrouw.

En eindelijk om diezelfde reden is ook zonde het geregeld loopen in kroegen en herbergen, zooals zelfs onder Christelijke jongelingen, helaas, nog wel gevonden wordt. Ook daarbij zit de zonde niet in het glas hier, dat men drinkt of de kranten die men leest. Wie op reis is en dorst heeft, behoef niet conscientie niet te kwellen met de vraag of het geoorloofd is, dien dorst in een herberg te lesschen, wanneer hij geen andere gelegenheid vinden kan. Maar wie in de eigen stad de kroegen bezoeken gaat, hij thans evengeveerd gebruik kan, een ge-woonte van maakt om de drankhuizen te bezoeken, zit dit dan een herberg of crantheel, dat hij lust heeft in het gestoete der spotters en wandelen wil op den weg der goddeloosen. Een her-berg, oorspronkelijk een goede instelling om den reiziger van verre te 'herbergen' is in onze dagen een paleis geworden van den drankdruif, waar op het altaar van den jenever niet alleen het zuurverdiende geld van den werkmans, maar ook zijn eeuwig geluk wordt geofferd. En met dien afgod gemeen-schap te hebben mag Gods kind niet.

Bij al deze dingen nu, en wij zouden deze reeks nog veel kunnen uitbreiden, geldt de regel der godzaligheid, dat Gods kind zich van alles te ont-houden heeft wat door de wereld met het merk der zonde is gestempeld geworden. Al zijn al deze in theoretische misachten zoo te bezien, dat zij midde-lmatig zijn, in de praktijk komen zij niet zelden aan dan bezwaerd met zonde. En daarom is het eisch van Gods Woord, dat men zich van al zoodanige uitspanningen onthoude.

Enigzins anders staat het daarentegen met de vraag of het deelnemen aan hardrijden, wedstrij-den enz. den Christen jongeling moet verboden worden. En hiermede komen wij vaarsel op de vraag, in hoeverre de 'sport', die in onze dagen alles beheerscht, een geoorloofd of een zedig vermaak is. Nu is het opmerkelijk, dat onze Gere-formeerde practische schrijvers, hoe scherp zij ook alle wereldsche vermakelen veroordeelen, steeds een uitzondering maken voor de gymnastische oefeningen, waardoor het lichaam aan ingespannen arbeid weer verkwikt kan worden. Geen enkele Gereformeerde 'vader' heeft dan ook het schaatsrijden als zond veroordeeld. Alles wat dienst om het lichaam ge-sond en krachtig te maken, als gymnastiek, zwemmen, schaatsrijden is een gave Gods, die, mits behoortlijk gebruikt, niet schaadt maar baat. Mens saan in corpore sano, een gezonde ziel in een gezond lichaam is ook hun leuze.

En wat zulke gymnastische oefeningen door hen er geprezen dan gemaakt werden, heeft onze Gere-formeerde Kerk dan ook nooit geoordeeld, dat het zonde was daarbij door wedstrijden te zien, wie het sterker of het vliegt was. In Griekenland waren zulke wedstrijden een hoogtepunt van het nationale leven. En de Apostel Paulus spreekt in zijn brieven peregens een woord van afkeuring over deze kamp-strijden, verbiedt niet er aan deel te nemen, maar wel ontleeft hij aan deze wedstrijden voortdurend de schoonste beelden voor het Christelijke leven, wat hij zeker niet zoo gedaan hebben, wanneer hij de zaak zelf als zonde had veroordeeld. Geheel in dien zelfden zin spreekt ook niet Voetius uit, dat spiegelgevechten van soldaten, wedstrijden van gym-